

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

TABLA DE MATERII

	<u>Pagina</u>		<u>Pagina</u>
I. ARTICOLE		III. NECROLOAGE	
I. D. ȘTEFĂNESCU, <i>Église de Bălinești</i>	7—40	A. SACERDOȚEANU, † <i>N. Ghika-Budești</i>	93—94
TEOFIL SAUCIUC-SĂVEANU, <i>Un relief de marmoră al zeului cavalier din Mangalia (vechiul Callatis)</i>	41—44	VICTOR BRĂTULESCU, † <i>Pictorul I. Mihail</i>	94
HORIA TEODORU, <i>Hanu-Ancuței</i>	45—57	IV. RECENSII	
I. BARNEA, <i>Tetraevangelul dela Căldărușani</i>	58—68	CANDID C. MUȘLEA, <i>Biserica Sf. Nicolae din Scheii Brașovului, 1943 (A. Sacerdoțeanu)</i>	95
TRAIAN CHIȚULESCU, <i>Biserica fostei mănăstiri Berca</i>	69—76	CORNELIU C. SECĂȘANU, <i>Numismatica, 1934 (A. Sacerdoțeanu)</i>	95
D. TUDOR, <i>Arme și diferite obiecte din castrul Jidava</i>	77—82	Preotul Dr. I. POPESCU-CILIENI, <i>Invelișurile vechilor noastre biserici, 1945 (A. Sacerdoțeanu)</i>	95—96
MARIA GOLESCU, <i>Ctitorii mărunte din Vâlcea</i>	83—86	NICULAE I. ȘERBĂNESCU, <i>Istoria mănăstirii Snagov, 1944 (A. Sacerdoțeanu)</i>	96
HORIA TEODORU, <i>Biserica parohială Sfinții Voevozi din Lăunele de Jos, județul Argeș</i>	87—89	A. G. VERONA, <i>Pictura. Studiu tehnic, 1943 (A. Sacerdoțeanu)</i>	96—97
II. COMUNICĂRI		I. BARNEA, <i>Indice</i>	99—103
H. TEODORU, <i>Amestec de stiluri</i>	90—92		

TABLA ILUSTRAȚIILOR

	Pagina		Pagina
ÉGLISE DE BĂLINEȘTI			
Fig. 1. — Église de Bălinești: Médaillon du berceau central de la nef	8	Fig. 22. — Église de Bălinești. Saint Constantin; paroi Ouest de la nef	35
Fig. 2. — Église de Bălinești: Jésus Christ dans le Tétramorphe, Jean Baptiste ailé, anges, séraphins, médaillons de saints; voûte de la nef	9	Fig. 23. — Église de Bălinești. David Solunski; paroi Sud de la nef	36
Fig. 3. — Église de Bălinești. La nef	10	Fig. 24. — Église de Bălinești. Archange Michel, muraille Sud	37
Fig. 4. — Église de Bălinești. L'abside principale	11	Fig. 25. — Église de Bălinești. Saint Nicolas; muraille Sud	38
Fig. 5. — Église de Bălinești. Jésus dans la patène, évangéliste, calice sur la Sainte-Table; paroi de l'hémicycle	12	UN RELIEF DE MARMORĂ A ZEULUI CAVALER DIN MANGALIA (VECHIUL CALLATIS)	
Fig. 6. — Église de Bălinești. Sacrifice d'Abraham, côté Nord de l'hémicycle	13	Fig. 1. — Mangalia. Cavalerul trac. Fotocopie	42
Fig. 7. — Église de Bălinești. Cène, côté Nord de l'hémicycle	14	Fig. 2. — Mangalia. Cavalerul trac. Desen de d-l P. Polonic	43
Fig. 8. — Église de Bălinești. Prière au Mont des Oliviers; côté Sud de l'hémicycle	15	HANU-ANCUȚEI	
Fig. 9. — Église de Bălinești. Jésus-Christ conduit au Jugement; paroi Sud de la nef	18	Fig. 1. — Hanu-Ancuței. Clișeu Gh. Ungureanu	45
Fig. 10. — Église de Bălinești. Jugement de Pilate; paroi Sud de la nef	19	Fig. 2. — Hanurile din București în planul Borrocyn: 1. Hanul Șerban Vodă; 2. Banca Națională a României; 3. Hanul Constantin Vodă; 4. Palatul Poștelor; 5. Hanul Sf. Ion cel Mare; 6. Casa de Depuneri; 7. Hanul Stavropoleos; 8. Hanul Grecilor; 9. Zlătari; 10. Biserica Sf. Dumitru; 11. Vechiul curs al Dâmboviței	46
Fig. 11. — Église de Bălinești. Décision; angle Sud-Ouest de la nef	20	Fig. 3. — Hanul Roș în planul Borrocyn: 1. Hanul; 2. Ulița Curtea Veche; 3. Ulița Șelari; 4. Ulița Nemțească; 5. Ulița Franțuzească; 6. Vechiul curs al Dâmboviței; 7. Actuala Strada Soarelui	47
Fig. 12. — Église de Bălinești. Chemin de Croix; paroi Ouest de la nef	21	Fig. 4. — Hanu-Ancuței. Clișeu V. Moiescu	47
Fig. 13. — Église de Bălinești. Portement de croix, de croix, paroi Ouest de la nef	22	Fig. 5. — Hanu-Ancuței. Harta regiunii	48
Fig. 14. — Église de Bălinești. Coup de lance, Démarche de Joseph d'Arimathie; paroi Nord de la nef	23	Fig. 6. — Hanu-Ancuței. Planul. Relevu V. Moiescu	48
Fig. 15. — Église de Bălinești. Mise au tombeau; paroi Nord de la nef	26	Fig. 7. — Hanu-Ancuței. Secție longitudinală. Relevu V. Moiescu	49
Fig. 16. — Église de Bălinești. Tombeau sillé de Jésus; côté Nord de l'hémicycle	27	Fig. 8. — Hanu-Ancuței. Fațada principală. Relevu V. Moiescu	49
Fig. 17. — Église de Bălinești. Limbes, côté Nord de l'hémicycle	28	Fig. 9. — Hanu-Ancuței. Fațada laterală. Relevu V. Moiescu	50
Fig. 18. — Église de Bălinești. Limbes (détail), côté Nord de l'hémicycle	29	Fig. 10. — Hanu-Ancuței. Pivnița, plan și secții. Relevu V. Moiescu	50
Fig. 19. — Église de Bălinești. Sauveur et anges, frise des fondateurs, paroi Ouest de la nef	30	Fig. 11. — Hanu-Ancuței. Interiorul șandramei. Clișeu V. Moiescu	51
Fig. 20. — Église de Bălinești. Portrait du logothète Tăutu; frise des fondateurs	31	Fig. 12. — Hanul din Erbicieni. Clișeul autorului	52
Fig. 21. — Église de Bălinești. Sainte Elisabeth et le Prodrome enfant; calotte de la voûte (pro-naos)	34	Fig. 13. — Hanul din Bălănești. Clișeu Arhit. Ștefan Balș	53

	Pagina		Pagina
Fig. 14. — Hanul din Bălănești. Planul. Releveu Arhit. Ștefan Balș	54	ARME ȘI DIFERITE OBIECTE DIN CASTRUL JIDAVA	
Fig. 15. — Hanul din Bălănești. Secție. Releveu Arhit. Ștefan Balș	54	Fig. 1. — Castrul Jidava. Vârfuri de lănci și cuțite (re-	78
Fig. 16. — Hanul din Bălănești. Elevația. Releveu Arhit. Ștefan Balș	54	Fig. 2. — Castrul Jidava. Vârfuri de lănci și de săgeți (re-	79
Fig. 17. — Hanul din Tomești. Schița autorului	55	Fig. 3. — Castrul Jidava. Diferite fragmente de metal (re-	80
Fig. 18. — Hanul din Ruginoasa. Clișeul autorului.	55	Fig. 4. — Castrul Jidava. Fragmente de coifuri, pinteni și altele (re-	81
Fig. 19. — Hanu-Ancuței. Proiect de piatră comemorativă	56		
TETRAEVANGHELUL DELA CĂLDĂRUȘANI		CTITORII MĂRUNTE DIN VÂLCEA	
Fig. 1. — Tetraevangelul dela Căldărușani: Evanghelistul Matei	60	Fig. 1. — Biserica din Băbeni-Olteț (Vâlcea). Cadrul ușii	84
Fig. 2. — Tetraevangelul dela Căldărușani: Inceputul Evangheliei după Matei	61	Fig. 2. — Biserica din Băbeni-Olteț (Vâlcea). Pisania.	84
Fig. 3. — Tetraevangelul dela Căldărușani: Evanghelistul Marcu	62	Fig. 3. — Biserica din Giulești (Vâlcea)	85
Fig. 4. — Tetraevangelul dela Căldărușani: Inceputul Evangheliei după Marcu	63	Fig. 4. — Crucea Serdarului Ilie Giulescu (Vâlcea)	85
Fig. 5. — Tetraevangelul dela Căldărușani: Evanghelistul Luca	64	Fig. 5. — Biserica din Bărcănești (Vâlcea) Ușa.	86
Fig. 6. — Tetraevangelul dela Căldărușani: Inceputul Evangheliei după Luca	65	BISERICA PAROHIALĂ SFINȚII VOEVOZI DIN LĂUNELE DE JOS, JUDEȚUL ARGEȘ	
Fig. 7. — Tetraevangelul dela Căldărușani: Evanghelistul Ioan	66	Fig. 1. — Biserica Sfinții Voevozi din Lăunele de Jos. Fotografie comunicată de d-l Ing. C. Burghel	87
Fig. 8. — Tetraevangelul Căldărușani: Inceputul Evangheliei după Ioan	67	Fig. 2. — Biserica Sfinții Voevozi din Lăunele de Jos. Planul și elevația laterală. Releveu V. Moisesescu	88
BISERICA FOSTEI MÂNĂSTIRI BERCA		Fig. 3. — Biserica Sfinții Voevozi din Lăunele de Jos. Releveu V. Moisesescu	88
Fig. 1. — Fosta Mănăstire Berca. Clișeu Voinescu	70	Fig. 4. — Biserica Sfinții Voevozi din Lăunele de Jos. Elevația principală. Releveu V. Moisesescu	88
Fig. 2. — Biserica fostei Mănăstiri Berca. Clișeu Voinescu	70	Fig. 5. — Biserica Sfinții Voevozi din Lăunele de Jos. Detalii. Stâlp interior și stucatură dela arcaturile exterioare. Releveu V. Moisesescu	88
Fig. 3. — Portalul bisericii fostei Mănăstiri Berca. Clișeu Arhit. Alex. Petit	71	AMESTEC DE STILURI	
Fig. 4. — Biserica fostei Mănăstiri Berca. Coloanele dintre pronaos și naos. Clișeu Arhit. Alex. Petit	72	Fig. 1. — Biserica Sfântul Ilie-Rahova. Fereastra proscomidiei. Clișeu I. Comănescu	90
Fig. 5. — Biserica fostei Mănăstiri Berca. Secție longitudinală. Releveu autorului	73	Fig. 2. — Biserica Sfântul Ilie-Rahova. Fereastra proscomidiei. Releveu Arhit. Angela Scheletti	91
Fig. 6. — Biserica fostei Mănăstiri Berca. Planul. Releveu autorului.	73	Fig. 3. — Biserica Sfântul Ilie-Rahova. Detaliu dela fereastra proscomidiei. Releveu Arhit. Angela Scheletti	91
Fig. 7. — Biserica fostei Mănăstiri Berca. Peretele Est al pridvorului. Releveu autorului	74	Fig. 4. — Fragment dela ferestrele bisericii din Burdujeni. Releveu Arhit. Ștefan Balș	91
Fig. 8. — Biserica fostei Mănăstiri Berca. Peretele Est al pronaosului. Releveu autorului	74	Fig. 5. — Cadre de ferestre dela un monument dispărut. Releveu Arhit. Angela Scheletti.	91
Fig. 9. — Biserica Mănăstirii Berca. Una din ferestre. Clișeu Voinescu	75	NECROLOAGE	
Fig. 10. — Biserica fostei Mănăstiri Berca. Altă fereastră. Clișeu Voinescu	75	† N. Ghika-Budești	93
Fig. 11. — Fosta Mănăstire Berca. Vatră azi dispărută. Clișeu Voinescu.	76	† Pictorul I. Mihail	94

NECROLOAGE

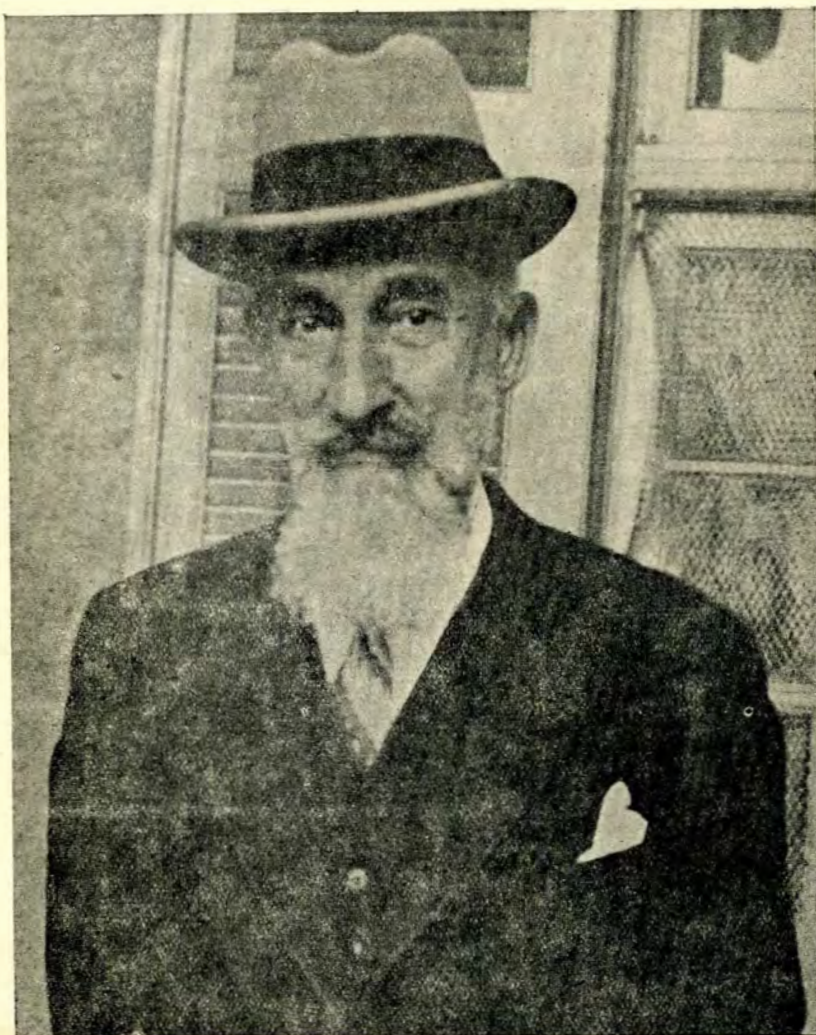
N. GHIKA-BUDEȘTI

La 16 Decembrie 1943 și-a dat obștescul sfârșit arhitectul N. Ghika-Budești. Într-o ploioasă zi de Decembrie, cum nu sunt obișnuite la noi, o mână de prieteni au întovărășit până la capătul ultimului drum pe acela care a iubit seninătatea și a făcut lumină în jurul lui. Căci Ghika-Budești, care păstra în fire calmul liniilor geometrice senine, în atitudine noblețea, azi tot mai rară, a liniștei olimpice, noblețe care îi venea și prin sânge dela străbunii Ghiculești și Cantacuzini, a fost un răspânditor de lumină prin arta sa și prin cercetările sale în domeniul istoriei arhitecturii românești.

Născut la Iași în 12 Decembrie 1869, frecventază școala primară la Lausanne, în țara tuturor libertăților, de unde trece la studiile secundare în Paris spre a le sfârși la Iași. Face specializarea la vestita noastră Școală de Poduri și Șosele din București și-și îmbogățește orizontul artistic la Beaux-Arts din Paris, spre a deveni diplomat al Guvernului francez în 1901. Lungă și stăruitoare formație care-i va servi la construcția propriei sale opere.

Intors în țară în scurt timp ajunge arhitect al Comisiei Monumentelor Istorice, mai apoi și membru al acestei înalte instituții de prestigiu. Aici își va putea desfășura cea mai mare parte din activitatea sa îndreptată în mod constant asupra vechilor noastre monumente, care lui îi vorbeau deslușit despre valorile constructive din trecut mai mult decât altora. Catedra pe care a ilustrat-o în același timp la Academia de Arhitectură, n'a fost pentru el decât un amvon mai mult spre a prăvălui nouilor generații cunoașterea frumosului din trecut, întoarcerea la izvoare.

Această pasiune l-a stăpânit pe Ghika-Budești în așa măsură încât, într-o vreme când alți arhitecți, cu mult mai puține calități intelectuale și morale, realizau averi, el s'a mulțumit să colinde țara, să repare acoperișuri, să îndrepte ziduri stricate, să ridice

† N. Ghika-Budești

cupole năruite, cu fondurile mai totdeauna insuficiente ale Comisiunii. Bucuria lui cea mare era să ridice încă un releveu, să mai copieze un motiv și să

adauge încă un carnet cu note și observații proprii. De aceea opera lui *ab imis fundamentis* nu este numeroasă. Dar câtă lumină are liceul de băieți din Râmnicul Vâlcii și Muzeul Național Carol I din București!

Când și-a început cariera N. Ghika-Budești cei dintâi mari constructori din țară, Săvulescu, Blanc, I. Mincu, N. Cerkez ș. a., își arătasera toate puterile lor de creație, căci din nimic au izbutit să facă ceva. Urmașii lor trebuiau să meargă mai departe și să cerceteze în adâncime motivele de inspirație. Această datorie și-au înțeles-o însă prea puțini. Intre ei se numără în rândul întâiu Gh. Balș pentru arhitectura Moldovei și N. Ghika-Budești pentru a Munteniei. Este incontestabil însă că deceniile de muncă pe teren și de informare directă l-au dus pe Ghika-Budești să ne dea unica istorie generală a arhitecturii muntenești. Cu un orizont larg, căutând urmele oricărei influențe până în cele mai îndepărtate meleaguri străine, simțea o adevărată bucurie să-i poată determina drumul pe care venise. Când purtătorul ei era un om al țării bucuria lui creștea și mai mult, și-l făcea să-i caute mâna de meșter cât mai mult fie în bogate ziduri de mănăstiri, fie în modeste biserici sau clopotnițe de țară ori palate și cule.

A avut prilejul să facă și în străinătate o sinteză a operei sale istorice. Prelegerile lui ținute în urma unei invitații la Paris, care au fost apoi tipărite, au putut fi apreciate în cercuri științifice mai largi, adăugându-se astfel încă un merit în cultura noastră.

În modul acesta N. Ghika-Budești și-a împlinit o dublă datorie: *a păstrat* cât a putut mai multe din monumentele țării și *a reînviat* pentru posteritate nenumărate nume și monumente peste care se așternuse colbul uitării.

De bună seamă, se vor mai scrie cărți și se vor mai restaura monumente, poate mai bine decât până acum, dar pietrele din capul unghiului rămân acelea pe care le-au pus cei dintâi pionieri. Și N. Ghika-Budești a fost unul dintre aceștia.

A. SACERDOTEANU

† PICTORUL I. MIHAIL

Cu plecarea atât de neașteptată din mijlocul nostru a pictorului I. Mihail, Comisiunea Monumentelor Istorice pierde un neprețuit colaborator și un slujitor credincios și devotat cu un stat de serviciu de aproape un sfert de veac.

Artist de mare talent, el a fost atras încă din tinerețe de problemele vechii picturi bisericești, pe care le-a urmărit cu râvnă, cu tragere de inimă și cu deosebită competență.

El aducea la Comisiune un suflet bun și o minte echilibrată, o inimă deschisă și un spirit disciplinat în momentul, când, sub conducerea pictorului D. Noroce, se începea restaurarea picturii Bisericii Domnești din Curtea de Argeș.

† Pictorul I. Mihail

Un studiu de amănunt, publicat în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, în chiar volumul închinat descoperirilor dela Argeș, arată seriozitatea cu care a înțeles Mihail să trateze atari probleme.

Un număr de alte studii și comunicări, răspândite în publicațiile Comisiunii noastre stau mărturie despre activitatea publicistică a lui Mihail, iar scoaterea la iveală a frescelor dela biserici: Șubești din Câmpulung, Săcueni din Dâmbovița, biserica mare a mănăstirii Cozia, biserica Doamnei din București, ca să vorbim numai de câteva mai de seamă — arată activitatea pe teren a pictorului Mihail.

Abia trecut de 54 de ani, în plină maturitate, moartea nemiloasă îl smulge din mijlocul familiei și din mijlocul nostru, în momentul când era mai multă nevoie de lunga lui experiență în problemele de restaurare a picturii noastre vechi.

Atâtea biserici la care Mihail apărea discret și modest, așa cum a trăit o viață întreagă, rămân în curs de lucru, atâtea pictori restauratori vor rămânea multă vreme văduviți de îndrumările și blândețea lui sfaturi, căci pictorul Mihail a fost un priceput și cald îndrumător.

Colegii săi dela Comisiunea Monumentelor Istorice pierd în Mihail un prieten sincer, un spirit împăciuitor și un suflet nobil.

Odihnească în pace trupul lui trudit de muncă în pământul țării pe care a cutreerat-o în lungul șir de ani cât a fost în slujba Comisiunii, iar sufletul lui bun să fie așezat în corturile dreptilor, așa cum spune sfânta noastră biserică pe care a slujit-o, tot așa de credincios, și pictorul I. Mihail.

VICTOR BRĂTULESCU